

інших проблем і значущість у життєво-пізнавальному досвіді учнів для самовизначення, самореалізації, соціальної адаптації, розвитку уявлень про сучасні технології і галузі виробництва, формування основи вибору майбутньої професії, самостійного пізнання дійсності, розв'язання навчальних і позанавчальних проблем).

Зазначений курс має фундаментальний і методологічний характер, наділений узагальнюючим потенціалом. Він орієнтує учнів на поглиблення і розширення знань про біосистеми, які вивчалися в основній школі, – клітина, організм, біоценоз, екосистема, біосфера. У створеній програмі навчальний матеріал про біологічні системи охоплює аспекти вивчення цих об'єктів: теоретичний, практичний, прогностичний, ціннісний, що екстраполюються на очікувані результати навчання, розподілені за складниками компетентностей.

Визначене метою курсу за вибором “Біологічні системи” набуття старшокласниками предметної біологічної і ключових компетентностей досягається діяльнісною домінантою програми, у знаннево-му компоненті – превалюванням інструментальної функції знань над інформаційною. Основу конструювання ціннісного компонента змісту становить розкриття гуманістичних аспектів сучасної біології, соціокультурної обумовленості розвитку знань про біосистеми і сфери їх застосування, орієнтовано на розвиток емоційно-ціннісного ставлення до цих об'єктів, усвідомлення відповідальності за їх вивчення і використання.

Виступаючи керівним документом щодо реалізації змісту курсу в шкільній практиці, сконструйована навчальна програма не переобтяжена фактологічним матеріалом, що дає вчителю можливість корегувати її, враховуючи інтереси учнів.

ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ “ЗДОРОВ'Я І БЕЗПЕКА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ. 10-11 КЛАСИ” : МЕТА, ЗАВДАННЯ, СТРУКТУРА І ЗМІСТ

Н. Ю. Матяш, канд. пед. наук

За результатами теоретичного узагальнення з педагогіки і методики навчання біології, аналізу навчальних програм з біології, хімії, фізики, географії, основ здоров'я, фізичної культури, шкільних підручників з біології:

Виявлено, що питання здоров'язбережувального спрямування в основній школі включені в навчальні предмети “Біологія. 6-9 кл.,” “Основи здоров'я. 5-9 кл.,” “Фізична культура. 5-9 кл.” і старшій школі “Біологія і екологія. 10-11 кл.” Але анкетування учнів 10-11-х класів показало,

що достатніх практичних навичок надання першої медичної допомоги, дотримання здорового способу життя, розуміння цінності життя і здоров'я вони не отримують. До основних причин такого становища учителі віднесли нестачу годин на виконання практичної частини навчального матеріалу та залучення учнів до робіт дослідницького та просвітницького спрямування. Це й стало підставою **розроблення** курсу за вибором “Здоров'я і безпека життя людини. 10-11 класи”.

Обґрунтовано мету, завдання, структуру, і зміст курсу за вибором “Здоров'я і безпека життя людини. 10-11 класи”.

Метою курсу “Здоров'я і безпека життя людини. 10-11 класи” є розвиток в учнів здоров'язбережувальної компетентності, що включає відповідні знання, уміння їх застосовувати і ціннісні орієнтації, виражені у ставленні, усвідомленні цінності свого життя і здоров'я, оволодіння навичками безпечної для життя і здоров'я поведінки.

До *завдань* вивчення даного курсу віднесено:

- 1) встановлення пізнавального й виховного значення даного курсу за вибором, що виражено у засвоєнні учнями основних принципів і закономірностей життєдіяльності людини в природному та соціальному середовищах, спрямованих на збереження життя і зміцнення здоров'я;
- 2) поєднання інваріантної і варіативної частин курсів;
- 3) визначення ролі курсу за вибором у поповненні предметних знань, умінь і ціннісних орієнтацій основного курсу біології, виробленні необхідних практичних умінь і навичок, спрямованих на розвиток здоров'язбережувальної компетентності учнів; сучасних підходів до реалізації змісту;
- 4) відбір принципів конструювання змісту курсу за вибором, серед яких: відповідність змісту навчального матеріалу курсу рівневі сучасної біологічної, медичної, психологічної і педагогічної наук; урахування компетентнісного підходу до конструювання змісту та очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Структура курсу за вибором ґрунтується на реалізації компетентнісного підходу до навчання. Тому у першій графі “Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів” зазначено три компоненти предметної компетентності: знанневий, діяльнісний й ціннісний.

У другій графі програми відображено “Зміст навчального матеріалу”, який відібрано з урахуванням усіх дидактичних принципів, але особливу увагу ми приділили *наступності*, що базується на внутрішніх і міжпредметних зв'язках, а саме здоров'язбережувального і екологічного змісту навчальних курсів в основній школі: “Біологія. 6-9 кл.”, “Основи здоров'я. 5-9 кл.”, “Фізична культура. 5-9 кл.”, “Хімія. 7-9 кл.”, “Географія. 6-9 кл.” і старшій - “Біологія і екологія.

10-11 класи” (рівень стандарту, профільний рівень), а також наскрізних змістових ліній; зв'язку *теорії з життям*, зокрема життєвого досвіду учнів щодо збереження здоров'я і життя людини, та освітніх потреб учнів у набутті практичних умінь і навичок здоров'язбережувального спрямування. Весь зміст ґрунтується на відомостях здоров'язбережувального, екологічного й регіонального спрямування, що несуть певне функціональне навантаження і між собою тісно переплетені.

Наскрізнi змістові лінії дотичні до змісту навчального матеріалу і посилюють розвиток відповідних ключових компетентностей. Здоров'я і безпека співзвучні з назвою курсу, тому посилюють його зміст. Громадянська відповідальність є важливою для збереження здоров'я і життя молоді. Екологічна безпека і сталий розвиток посилює екологічний складник змісту.

Практична спрямованість змісту програми полягає у формуванні в учнів умінь застосовувати здобуті знання на практиці, у різних ситуаціях повсякденного життя, посиленні дослідництва і просвітництва.

У практичних роботах особлива увага приділяється наданню екстреної медичної допомоги. Під час таких занять ефективним є проведення майстер-класів, на яких створюються різні ситуації, які можуть виникнути в житті, як правило, несподівано, за умов дефіциту часу і за відсутності людей зі спеціальною медичною освітою. Під час імітації різних видів надання екстреної медичної допомоги в учнів формуються необхідні навички, які надають людині впевненості у подібних ситуаціях у житті.

Дослідницька робота і навчальні проекти спрямовані на розвиток в учнів творчих здібностей, критичного мислення, колективізму та інших життєво важливих якостей.

Просвітницька робота є важливим виховним аспектом реалізації змісту програми і зорієнтована не лише на долучення учнів до громадських акцій, а й прояв їхньої ініціативи щодо їх організації. Вона ґрунтується на посиленні в учнів розуміння прямої залежності здоров'я і безпеки життя людини від конкретних регіональних екологічних проблем.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ ІЗ НОВИМИ МАТЕРІАЛАМИ Й ТЕХНОЛОГІЯМИ В КУРСІ ЗА ВИБОРОМ

О. С. Нетрибійчук, м. н. с.

Курс за вибором “Сучасні технології та матеріали” є міжпредметним і може бути реалізований у класах на рівні стандарту або на профільному рівні.